

Universitet, bd. XV. (Den danske historiske forening, Kbh. 1984). 124 s., 50,- kr.

Den historiografiske bølge i 1970'erne har sendt sine udløbere ind i 80'erne. Vi venter stadig på historiografibindet af Gyldendals Danmarkshistorie. Et af bølgens københavnske resultater var en specialetrilogi i 1979 om henholdsvis Erslevs, Arups og Bagges historiebegreb, hvoraf den sidste del hermed foreligger trykt.

Povl Bagges position er af betydning, eftersom han var den videnskabsteoretiske autoritet for en hel generation af historikere fra 50'erne og 60'erne, bl.a. H.P. Clausen, som skrev den moderne afløser af Kristian Erslev »Historisk Teknik«. Rüdigers bog er ikke nogen ungdommelig affejning af en ældre autoritet, men en sober og kompetent gennemgang, som bygger på en grundig læsning af forfatterskabet og et godt kendskab til det videnskabsteoretiske landskab, han placerer Bagge i. Efter omtale af et par nyere behandlinger af Bagge (Ib Thiersen i *Historievidenskab* nr. 2, 1975, og Eriksen m.fl.: *Dansk historievidenskabs krise*, Odense u.å.) skitseres de videnskabsteoretiske »idéstrukturer«, historismen, positivismen, nykantianismen og nypositivismen, som Bagge skal sættes i forhold til. Rüdiger rejser ikke de store teoretiske bygninger, betjener sig f.eks. ikke af det ellers så populære paradigmebegreb fra naturvidenskaben, men holder sig til et roligt, fremadskridende rids af videnskabsteoriens historie og dernæst dansk historievidenskabs udvikling frem til Bagges tid.

Analysen af Bagges forfatterskab er velafbalanceret. Han placeres ikke så entydigt, som andre har gjort det i lejren af historister og relativister. Nok var han kritisk over for positivismens

objektivitetsideal, især Arups outrerede udgave heraf, men Bagge opgav ikke objektivitetsidealet. Rüdiger finder i forfatterskabet en dobbelthed, en »modificeret relativisme«, som ville undgå den radikale subjektivismes absurde konsekvens, ja, som endog veg tilbage for den mere moderate subjektivisme, som Aage Friis stod for. I forhold til den standende strid mellem Arup og Friis søgte Bagge et tredje standpunkt, dog langt nærmere den sidste end Arup. Bagges historiebegreb stod i større gæld til hermeneutikkens og nykantianismens tradition end til positivismens.

Steen Busck

Leo Tandrup: *Den prostituerede muse*. (Forlaget Kontrast, 1987). 196 s., 187,- kr.

Bogen er en samling kronikker fra Kristeligt Dagblad, bearbejdede så de danner en sammenhængende helhed. Kronikkerne er i deres udgangspunkt anmeldelser af en række nyere historiske udgivelser, bl.a. flere bind af Politikens verdenshistorie, dog kun i udgangspunktet. Tandrup er ikke interesseret i at præsentere dagens nyheder på bogmarkedet. Han er interesseret i holdningen eller mangelen på holdning bag bøgerne og i at konfrontere den med sin egen holdning, sit helhedssyn på historien, historiefaget og livet.

Den prostituerede muse er historiens muse. Det står skidt til med hende. »Hun må nu finde sig i at læse historiske værker, som hun ikke kan huske, ikke fordi den er gal med hukommelsen, men fordi man umuligt kan huske, hvad man ikke kan bruge til noget i sit eget liv og med henblik på fremtiden.« Historien skal være vedkommende; den skal sætte både historikerens og læserens livssyn på spil.

Ellers er den ligegyldig. Historikeren skal forske og skrive og læseren skal læse med alt hvad han har i sig: fornuften, fantasien, følelsen, den samlede livserfaring, ikke bare med et hjørne af sig selv.

Sådan gør Tandrup selv. Han læser ikke som faglig autoritet med denne eller hin tilstræbt objektive målestok. Han læser som det menneske, han i øjeblikket er, med det helhedssyn og de erfaringer af faglig, politisk og personlig art, som historiens strøm nu har forsynet ham med. Hans referencer er ikke blot andre historikers værker. Det kan lige så godt være Gadamer's videnskabssteori, oplevelsen af Michelangelos David eller en tur, han har gået med sin søn. Inden for den snævert historiefaglige referenceramme optræder han derfor – fuldt bevidst – som en hund i et spil kegler.

Keglerne vælter, den ene efter den anden: Erling Bjøl skriver i første bind af Politikens verdenshistorie elegant og med stor sans for sammenfatningen af komplicerede sammenhænge, men han bringer intet håb, ingen tro, ingen opbyggelse til den almindelige læser. Arkæologen Anders Hagen beskriver i bind 2 kyndigt og kompetent de forhistoriske menneskers ydre virkelighed, men den indre virkelighed, det menneskesyn, den livsfilosofi, der lå bag hulemalerierne og guldhornenes og Gundestrupkarrets billeder, melder han intet om. Sociologen Arild Hvidtfeldt holder sig i bind 7 om de ikke-europæiske kulturer alt for meget til summariske strukturskildringer. Der er ingen billeddannende enkeltbegivenheder, og »det er katastrofalt, fordi alene konkrete episoder og skæbner kan få læseren til at gribe af og dermed begribe de store linier«. Benito Scocozza har i sine »Fortællinger om bønder og godsejere« kun sans for undertrykkelse og klassekamp, han har ingen fædrelandskærlighed og

ingen indlevelse. Søren Mørch vil skrive almindelige menneskers historie og starter da også »Den ny Danmarkshistorie« med en konkret familie, men allerede efter den første side er de væk, og heltene bliver de sædvanlige ledende politikere. Ole Feldbæk vil knuse myterne om slaget på Reden, men installerer i stedet andre myter. Og så videre.

Ikke mange kegler står tilbage efter Tandrup's rundtur, ikke engang Ebbe Kløvedal. Kløvedal ved ganske vist, hvad det drejer sig om: at fortælle myter, »at skabe eksemplariske modeller for hele samfundet, livshistorier, der kan holdes op for befolkningen som karismatiske arketyper, som i kraft af de skildredes personlighed, og hvad de tror på, kan forvandle læseren«, men Kløvedal ved ikke nok om historie. Han har ikke haft fat i kilderne, har derfor ikke kunnet indleve sig, men kommer til at projicere sin egen tids tankegange ned i fortiden.

Tandrup kommer vidt omkring i sin bog. Adskillige fagfolk vil sikkert kunne anholde, hvad han skriver om Løgstrup, Gundestrupkarret, øst-vestforholdet osv., men skidt med detaljerne. Hovedsynspunktet er klart og lidenskabeligt fastholdt gennem denne som gennem hans tidligere bøger: Fra og med Kristian Erslevs tid er den faghistoriske tradition tørret ind. Den er blevet »afrettet videnskab og indtørret lidenskab«, fordi den har glemt sit egentlige anliggende: den folkelige fortælling.

Mange er enige med Tandrup i denne kritik. P.G. Lindhardt, Aage Henriksen og andre har lyttet opmærksomt. Det bør hans kolleger også gøre. I stedet for vedvarende at betragte ham som den umulige hund, der ikke kender spillets regler. Måske kunne Tandrup hjælpe til ved en gang imellem at grine lidt af hunden og hovere lidt mindre over keglerne og det hele jammerlige keglespil.

Steen Busck